

СПЕЦИФИКИ НА ИНТЕРНЕТ ДИСКУРСА В РОЛЯТА МУ НА НОВ ФУНКЦИОНАЛЕН СТИЛ НА КНИЖОВНИЯ ЕЗИК

Вяра Найденова¹

САЖЕТАК

У специфичним условима у оквиру интернет комуникације се обликује говорно понашање не само поједине личности, него и друштва у целини. Главна особина ове виртуелне реалности јесте промена начина комуницирања највише на нивоу језика. Оваква језичка ситуација сведочи о формирању коренито новог функционалног стила у књижевним језицима чије су јарке карактеристике хипер- и интертекстуалност, разговорност (у виду дијалога или полилога са максималном слободом и непоштовањем граматичких, интерпункцијских и стилистичких правила) али у писаном облику, писмено изражавање артикулације и емоција као код спонтане комуникације у реално време, присуство разних графичких знакова (икона).

КЉУЧНЕ РЕЧИ: интернет језик, нови стил, комуникација

SUMMARY

In specific conditions, within the framework of internet communication, the speech behavior is formed not only of an individual, but also of the society as a whole. The main feature of this virtual reality is the change in the way of communication, mostly at the level of language. This linguistic situation testifies to the formation of a radically new functional style in literary languages whose striking characteristics are hyper- and intertextuality, colloquialism (in the form of dialogue or polylogue with maximum freedom and disrespect of grammatical, punctuation and stylistic rules) but in writing, written articulation and emotion as in spontaneous communication in real time, the presence of various graphic signs (icons).

KEYWORDS: Internet language, new style, communication

ВЪВЕДЕНИЕ

Днес вече е безспорен факт тога, че глобалната мрежа е необозрим извор на всевъзможна информација, нај-обемният в историјата на човечеството до момен-та. Но освен тога интернет се слави и со многу други предимства - оперативност, брзина и достапност на врската меѓу ползвателите независимо од растојанието помеѓу им. Тези негови качества са определјачи при ползването му не само средство за придобивање на знања, но и како инструмент за удобно общување во реално

¹ Др Бјара Найденова, Пловдивски универзитет „Паисий Хилендарски“, Бугарија, najvu@abv.bg

време. В този виртуален свят личността може да не се саморазкрива. Такава една своеобразна „маска“, която участникът в електронната комуникация носи, улеснява комуникацията, премахвайки определени психологически бариери при самореализацията в интерактивните форми на общуване в интернет (чатове, форуми, електронна поща, конференции и т. н.).

В последно време функционирането на даден книжовен език в глобалната мрежа е предмет на изследване от страна на различни науки – лингвистика (класическата граматика, стилистика, прагматика и др.), психология, Измененията на езиковата личности протичат съвместно с формирането на виртуалната картина на света, включително и на езиковата, на фона на промяна в ценностната и понятийната система. Особено изразително и стилно се смята ползването на опростен език, който противоречи на нормите на обичайното общуване. Всичко това влияе съществено върху съвременното състояние на определен книжовен език.

СПЕЦИФИЧНИ ЕЗИКОВИ СРЕДСТВА ЗА КОМУНИКАЦИЯ В ИНТЕРНЕТ

В духа на новото време и стил на живот в света на интернет се оказват необходими и специфични езикови средства за комуникация (или видоизменянето на наличните). Така се оформя типичен сленг, изработен от ползвателите на мрежата, който постепенно навлиза и в общонационалната лексика. Забелязва се и възраждане на епистоларния жанр (във вид на електронна кореспонденция, също със своя, по-нова езикова окраска). Виртуалното пространство благоприятства комуникацията да се осъществява донякъде в условията на игра, на определена условност и при стремеж изразяването да бъде максимално близко до уснатата разговорна реч, независимо от сериозността на тематиката.

Така се стига до известна степен до идентифицирането на участника в интернет комуникацията със самия текст, който участникът е продуцирал, което е интересен проблем за разглеждане от социолингвистиката например. Интернет като особена комуникативна среда (която на по-ранен етап от съществуването на книжовните езици не е съществувала) донесе със себе си нови начини на общуване и норми за осъществяването на такова общуване, стереотипи на речево поведение, т. е. нови форми на съществуване на езика.

Тези промени са във фокуса на учените от много страни. Руски езиковеди смятат, че е възможно такава езикова ситуация да свидетелства за формирането на коренно нов функционален стил в книжовния език – за стила на интернет общуването. Като ярки характеристики на този стил могат да се посочат хипер- и интертекстуалността, разговорността, възплътена в писмен вид, писменото произношение и емоциите и мимиките / жестовете, внедрени в писмения текст. Освен това важен признак е и спонтанността (иначе типична за разговорния стил) независимо от писмената му реализация. Така че интернет се превръща не само в най-пълния и най-оперативния източник на информация, но и във важно средство за комуникация (дали не е и ново средство за масова комуникация?!), което предоставя големи възможности да „говориш“ и да „бъдеш чут“ (но виртуално, за разлика от прякото общуване в реалния живот). Процесът на развитие на интернета е съпроводен с необходимостта

да се въведат определени норми и изисквания, регулираци такава интеракција, по същество – изработване на речев етикет на интернетата.

Е. Н. Галичкина (2001) извежда най-характерните черти на дискурса в интернет:

1. електронен сигнал като канал за осъществяване на връзката;
2. виртуалност;
3. дистанционност (не само пространствена, но и във времето);
4. опосредстваност (осъществява се чрез технически средства);
5. наличие на хипертекст;
6. предаване на емоции, мимики, чувства с помощта на специални емотикони;
7. комбинация на различни типове дискурс;
8. специфична компютърна етика и др. (Галичкина 2001: 73-74).

Разнообразието от жанрове в комуникативното пространство на интернетата също трябва да се изтъкне (Карпова 2007, Глухова 2008 и др.). Д. Кристал (2001) очертава пет вида жанрове (основни ситуации, при които се използва интернет): електронна поща, синхронни и асинхронни чатове и стени за обяви, виртуални светове (MUDs), световна мрежа. Л. Ю. Иванов (2000, 2003) предлага класификация на жанровете на изконно мрежови (чатове и форуми) и такива, заимствани в интернет от други комуникативни сфери.

Най-ярките черти на дискурса в интернет обаче се проявяват именно при изконно мрежовите жанрове, където и най-пълно се демонстрират езиковите иновации. Т.Б. Карпова (2010: 68 - 73) предлага следните изводи по повод на това:

- Многомерност и „картинност“ (иконичност). На фона на съвременната доминация на рационалното и вербалното при обработката и предоставянето на информацията въз основа на логическото мислене са налични разнообразни възможности за синтез на текстуалните с видео- и аудио- средствата, така че вече може едновременно да се съчетават логическото и образното мислене. Участниците в чатовете практически изцяло са лишени от паралингвистични средства, каквито са: тембър на гласа, интонация, акцентирани части от изказването, емоционална окраска, жестове, мимики и т.н. В интернет дискурса тази особеност намира израз в особената „азбука“ на емоциите – емотиконите (емограмите) – стилизирани и често анимирани изображения на мимики на човешкото лице, съчетания от различни ситуационни знаци и символи. Освен това ползвателите на интернет прибягват и до други неезикови средства за предаване на нюанси на мисълта или чувствата, като графически изображения, шпации, главни букви и т.н.
- Сближаване на устната и писмената форма на речта, определяно още и като сливане на „книжността“ и разговорността (Коцев 2016). Според Г. Н. Трофимова (2004) в интернет в писмен вид се фиксира спонтанната устна разговорна реч, т.е. е възникнала писмена разговорна реч. Терминът „спонтанна писмена реч“ за езика на интернет е пък на Л. Г. Ковалска (2003). В. Г. Костомаров (2005) метафорично характеризира книжността и разговорността в мрежата като: обединение на две „стилови царства“, като „особено промеждутъчно междуцарствие“, разрушаващо „великата китайска стена между разговорните и книжните текстове“. Стремeжът към правилност на писменото изразяване

постепенно се деактуализира и все повече се налага с масовостта си устният вариант с всичките му характерни черти, като „снижаване на стила“, липса на стилистически канони и забрани, толерантност към граматически, правописни, пунктуационни грешки и пропуски в ущърб на смисъла, но в полза на езиковата икономия, спонтанността и бързината на комуникацията.

- Сгъстеност, компресираност – в духа на езиковата икономия (Михайлова 1999). Тази черта е откроена от редица руски учени - Рязанцева (2009), Бурвинова (2006), Костомаров (2005) и др. Става дума за икономия както на време, така и на финанси (интернет връзката е платена). В интернет дискурса се забелязва както стратегията за семантична сгъстеност (както в писмената реч), така и стратегията на семантичното разгръщане на информацията (в устната реч). Основен проблем и препятствие в процеса на интернет комуникацията (било в чатовете, в ICQ, по тематичните форуми, различните месинджъри, във вайбър или по скайп и т.н.) – това е крайната оскъдност на средствата, с които разполага „говорещият“. Смесът може да се изразява както имплицитно (непосредствено отражение на емоциите чрез емотиконите), така и експлицитно (почти безгранично разширение чрез хипер-позовавания). Абревиатури, повторения на буквени и пунктуационни символи, писане само с главни букви и комбинации от най-разнообразни похвати често се използват за донасяне на допълнителни нюанси към значението и така се повишава информативната наситеност на дадения текст.
- Личностност, индивидуалност. Личността като част от съвременното общество в интернет едновременно се представя и се крие, използвайки различни стратегии и тактики при обрисване на себе си и управлявайки (манипулирайки) представата за себе си, което при реално общуване на живо частично е ограничено.
- Фатичност, повишена емоционалност. Интернет общуването твърде често е белязано с такава повишена емоционалност, която се проявява чрез паралингвистични и невербални средства. Ползвателите на интернет „проявяват симпатия или враждебност, любов и ненавист, късат или напротив - развиват отношения, достигайки поразително висока степен на интимност, доверие и емпатия“ (Ковалска 2003: 69).
- Креативност. Интернет като най-свободолюбивата и освободена от условности комуникативна среда предоставя възможност за експерименти с езика и неспазване на всякакви постулати. Така наречените „мемове“ – образци на компютърния фолклор, игрословици – вай-често представляват резки нарушения на нормите на който и да е книжовен език (Карпова 2008). Едно от становищата (Г. А. Трофимова – 2001, 2004), че който и да е чат или сайт особено ярко хвърлят светлина върху пропуските в правописната, пунктуационната и стилистическата грамотност на неговите създатели, участници или ползватели. Професионалният лингвист и изследовател, следящ динамиката в езика, обръща внимание на особеностите и на речта в глобалната мрежа и по-специално в чатовете, където тази разговорна писмена реч се проявява всеотстранно). Така че от лингвистично гледище могат да бъдат определени нейните отличителни характеристики в сравнение с нормативния книжовен език, при това на всич-

ки езикови равнища. На лексикално равнище нај-силно впечатление правят честата употреба на просторечна, нередко грубо просторечна и нецензурна лексика, жаргонизмите, разпространи в средите на интернет ползвателите, макаронизмите, на равнище морфологија и синтаксис – употребата на форми и конструкции, типични за разговорниот стил.

- Колективно авторство (хипертекстуалност – Рязанцева 2009). Интернет е територијата, разкриваща широки хоризонти за самоосъществувањето на отделната езикова личност. Обаче таа личност се пројавува максимално при условие, че се впишува во субкултурата на групата, чијто дел е во зависимост од интересите си. Огромно количество ползватели на интернет не си представат свој живот без своите мрежови общности (како индивид и како член на колектива). Така че такава личност учествува во колективното творчество редом со множеството останали автори (напр. во блогите, форумите и тематичните групи).

Съществено во случајот е, че подобни процеси и јавленија се наблюдаваат во множество страни, во различни естествени национални езици, на коишто общуваат помеѓу си ползвателите на световната мрежа. Во Великотретија на пример, благодарение на интензивното му разпространение и ползувањето му од сè пошироки кругове масова аудиториа, учените са диференцирали и изучаваат новиот функционален стил, наречен „Уеблиш“ (Web+English).

Тој нов функционален стил се реализира во специфичните услови во рамките на интернет общувањето и влијае врху речево поведење на општеството како цело. Главната специфика при виртуалната реалност е изменението на условиа за междупличностно общување, нај-вече на равнището на езика. Интернет пространството съществува единствено благодарение на активната дејност на човека. Од фикционален свят тој се преврѓа во реален и жив, кога то се вљпљцава во вид на текст, оживен не само од словесноста, но и од цвят, звук, образ (икона), графика, анимација. Во лингвистичен план текстологијата се натќва на нов тип текст - хипертекста, по чијто принцип е организирана езиково глобалната мрежа. Како нов начин на мислење и оформяне на езиковия израз хипертекстът е способен на многократни и разнобразни трансформации, како и да представя информацијата во отќслечни структури, сврзани, но и отностително независими една спрямо друга. Точно таа вариантност привлича различни участници да се вљчат со своствени елементи към създавањето и развитието на хипертекста (на комуникацијата).

Во процеса общување во интернет пространството (Бергелсон 2002, Иванов 2003, Виноградова 2004, Бабич 2010 и др.) ползвателите во стремежа си за изразителност и нетрадиционност се преврѓаат од виртуални личности во творци на нови средства (како вербални, така и невербални) за изказвање, по същество на нов език, на којто се общува социумът како цело. Под разговорна реч традиционна се подразбира отделен функционален стил како разновидност на книжовната усна реч. Но во интернет дискурса во редица случаи се наблюдава реч, карактеризирана се со предимно разговорни черти, како на пример: неподготвеност (спонтанност), линејна последователност, езикова икономия и съвременна плеонастичност, но всичко тоа е во писмена форма. Други черти, коишто сближаваат интернет езика („интернет“ стила) со разговорниот стил, е тоа, че посредством своите (писмени) текстове участниците

осъществяват помежду си общуване в реално време и са подложени на силен натиск от устната разговорна реч с нейната спонтанност, емфатичност, елиптичност и непрецизност, на влияние от страна на процеси от различни равнища на езиковата система: фонетиката, синтаксиса, морфологията и словообразуването, стилистиката и най-вече лексиката. Посочените тенденции се проявяват в езика поради стремението на комуникантите към ускоряване на обмяната на информация и представляват характерни черти на интегрирания стил на речта в интернет.

Езикът на интернет може да се определи като специфична симбиоза между няколко функционални стила в рамките на определен национален език (Кожина 1968, Попович 2007). Интернет езикът е типичният начин на изразяване в електронен вид разновидност в типични ситуации, а текстовете, продуцирани по такъв начин, могат да се класифицират така:

1. текстове, предварително подготвени и редактирани – мрежови версии на книги, вестници, списания и различни видове документи;
2. неподготвени, спонтанни изказвания при общуване в разнообразните чатове и месинджъри, където преобладава разговорният език, обаче специфично оформен писмено;
3. форуми и конференции като система на общуване в „сектора“, в който се пресичат деловото и фатическото общуване (административно-деловият и разговорният стил);
4. рекламата в интернет под формата на най-разнообразни обявления, предложения и т. н.;
5. електронните писма като най-новият вид епистоларен жанр, възроден благодарение на информационните технологии (с редица специфични особености);
6. блоговете като автобиографичен речеви жанр, близък до дневника.

Така че в интернет пространството са налични текстове, които се отнасят към различни функционални стилове. Обаче в настоящия момент по същество възниква една нова форма на езиково взаимодействие - писмената разговорна реч като симбиоза на разговорния стил и други (писмено реализиращи се) функционални стилове в книжовния език.

Нека очертаем типичните комуникативни ситуации, разпространени в мрежата, при които достатъчно ярко се проявяват признаците на този симбиозен стил, инкорпориран в себе си елементи от други функционални стилове. Такива ситуации са: електронната кореспонденция (Радич 2013), онлайн общуването (Грозева 2017, Кирова 2000, 2003, 2004), воденето на блогове. От края на XX – началото на XXI в. не е някаква новост обмяната на писма по електронен път, чрез специални сайтове – електронни пощи или интернет форуми. Тази електронна кореспонденция се характеризира със своята скорост и възможност за обмен на епистолярни „продукти“ с изявени разговорни черти.

Още по-силно тази разговорност личи в онлайн общуването чрез речеви отрязъци в писмен вид в режим на непрекъснат диалог (или полилог), най-често протичащи в реално време. Все по-интензивно става използването на този език в рамките на специфичното виртуално пространство, може устно, но най-често в писмен вариант, но в условията на интерактивна мрежова комуникация с максимално приближаване

до редица карактеристики на устната реч. Така по същество към настоящия момент вече е оформена особена, коренно нова форма на езиково взаимодействие – същата тази писмена разговорна реч, при това „интонационно“ и „емоционално“ нюансирана. Функцията на интонацията, мимиките, жестовите и тембровата нюансировка бива изпълнявана от така наречените емотикони, важни дотолкова, че разкриват пред събеседника / събеседниците експресивно-емоционалната обогатеност на иначе писменото изказване.

В този дух разглежда интернет от гледна точка на лингвистичните феномени, проявяващи се в него, и Коцев (2016), който определя тази писмена разговорна реч като своеобразна смес, амалгама от писмени литературен и устния разговорен език. Обаче, според редица други изследователи, даденото явление би трябвало да се разглежда глобално - не като смес, а направо като нов функционален подстил. По въпроса за отношението между разговорната реч и литературния език са излагани различни гледни точки зренија: Е. А. Земская, Ю. М. Скребнев и други смятат, че разговорната реч представлява противовес на кодифицирания книжовен език, О. А. Лаптева я разглежда като разновидност на книжовния език, докато според Г. Г. Инфантова това е отделен функционален стил (Глухова 2008).

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

В светлината на това така наречената „писмена разговорна реч“ или интернет функционален стил, формиращ се направо пред очите ни, тепърва става предмет на изучаване от страна на лингвистите и този процес е съпроводен с множество дискусии.

Като обобщение се налагат следните изводи (Кристъл 2001, Карпова 2010, Коцев 2016, Грозева 2017, Езикът и... 2020 и др.):

Описаните карактеристики на интернет дискурса демонстрират, че световната мрежа представлява не само система за съхранение и предаване на колосален обем най-разнообразна информация, но и нов начин на мислене и нова сфера от човешката дейност – виртуалната. Понеже в тази сфера се извършва заличаване на границата между диалога и монолога, между устната и писмената реч, тук се смесват вербалният с невербални кодове, целенасочено и съвсем съзнателно се нарушават езиковите норми, възникват и се развиват специфични жанрове, а общуването е креативно, с ярки индивидуални проявления, с подчертана експресивност, дори хумор и въображение, този специфичен език може да бъде дефиниран като нов функционален стил на книжовния език. И това е обосновано и се опира на реални факти именно поради възникналите нови реалии, своеобразна симбиоза от съществуващите досега стилове: фиксацията на устната разновидност на разговорната реч, оформянето на явления като „писмено слушащ“ и „писмено говорещ“, възраждането на епистолярния жанр, имплантирането на елементи от пиктографското писмо в ролята им на невербални (иконични) средства на уеб-комуникацията.

Резултатите от съпоставката на езика, използван в два различни периода в интернет форуми и блогове, дават основание да твърдим, че този езиков вариант поради своята малка отдалеченост от книжовния/литературния език и способността си за развитие може да бъде определен като вид културен диалект – уебдиалект/ин-

тернет диалект или още по-точно – нов функционален стил на националния език. Неговите характерни особености са близостта до устната реч, компенсирането на прозодиката и кинезиката чрез използване на графични елементи, предпочитанието към простите съобщителни, подбудителни и въпросителни изречения, елипсите и анаколутите, използването на думи от компютърния жаргон. Особено важно място заемат словотворчеството и игрите на думи като средство за привличане на вниманието на другите участници в комуникацията (Киров 2016).

ЛИТЕРАТУРА:

1. **Бабич 2010:** Бабич, Ж. Језик интернетских форума. *Језички систем и употреба језика. СРПСКИ ЈЕЗИК, КЊИЖЕВНОСТ, УМЕТНОСТ – Зборник радова са меѓународног научног скупа на ФИЛУМ-у у Крагујевцу (X.2009.)*. Крагујевац 2010, 323 - 331.
2. **Бергелсон 2002:** Бергельсон, М. Б. Языковые аспекты виртуальной коммуникации. // *Вестник МГУ. Лингвистика и межкультурная коммуникация*. 2002. - №1, 55 - 67.
3. **Бурвикова 2006:** Бурвикова, Н. Д, Костомаров, В. Г. *Жизнь в мимолетных мелочах*. СПб, 2006.
4. **Виноградова 2004:** Виноградова, Т.Ю. Специфика общения в Интернете // *Русская и сопоставительная филология: Лингвокультурологический аспект*. 2004. – № 11, 63 - 67.
5. **Галичкина 2001:** Галичкина, Е. Н. *Специфика компьютерного дискурса на английском и русском языках*. Дис. ... канд. филол. наук. Астрахань, 2001.
6. **Глухова 2008:** Глухова, А. С. Особенности функциональной разновидности языка интернета // *Научный вестник МГТУ ГА № 137, серия Студенческая наука*, 100 – 105, УДК 681:518=092
7. **Грозева 2017:** Грозева, М. Отново за езика в интернет // *Проглас*, кн. 2, 2017, Издание на Филологическия факултет при Великотърновския университет „Св. св. Кирил и Методий“, ISSN 2367-8585, 202 – 209.
8. **Езикът и речта 2020:** *Язык и речь в интернете: личность, общество, коммуникация, культура*. Сборник статей IV Международной научно-практической конференции, Москва, РУДН, 29 апреля 2020 г. Том 1, Москва, Российский университет дружбы народов, 2020.
9. **Иванов 2001:** Иванов, Л. Ю. *Язык Интернета: заметки лингвиста* // *Словарь и культура русской речи* / Под ред. Н. Ю. Шведовой, В. Г. Костомарова. - М.: Индрик, 2001.
10. **Иванов 2003:** Иванов, Л. Ю. *Язык в электронных средствах коммуникации* // *Культура русской речи*. - М.: Флинта - Наука, 2003.
11. **Карпова 2005:** Карпова, Т. Б. Соотношение книжности и разговорности в языке Интернет. *Проблемы функционирования языка в разных сферах речевой коммуникации. Материалы Международной научной конференции*. – Пермь: Пермский государственный университет, 2005, 122 – 128.
12. **Карпова 2007:** Карпова, Т. Б. Жанрово-стилевые особенности сетевых СМИ // *Электронные средства массовой информации вчера, сегодня, завтра*. СПб., 2007, 102 - 108.
13. **Карпова 2008:** Карпова, Т. Б. Оказиональное в сети интернет // *Стереотипность и творчество в тексте*. Вып. 12. Пермь, 2008, 197 - 204.
14. **Карпова 2010:** Карпова, Т. Б. Категориальные свойства дискурса Рунета. // *Вестник Пермского университета. РОССИЙСКАЯ И ЗАРУБЕЖНАЯ ФИЛОЛОГИЯ* Вып. 3(9), УДК 81'42, 68 – 73.
15. **Кирова 2000:** Кирова, Л. Особенности на чат-разговора. // *Електронно списание LiterNet*, 12.07.2001, № 7 (20) <<https://litenet.bg/publish3/lkirova/chat.htm>>
16. **Кирова 2003:** Кирова, Л. Чагът – реалност, сътворяваща се от текст. // *LiterNet* 13.06.2004, № 6 (55) // <https://litenet.bg/publish3/lkirova/chat-reality.htm>

17. **Кирова 2004:** Кирова, Л. Един сравнителен поглед върху компютърната лексика в славянските езици. (Върху материал от български, руски, сръбски и хърватски). В: © *LiterNet*, 14.05.2004, № 5 (54). <https://litenet.bg/publish3/lkirova/slav.htm>
18. **Ковалска 2003:** Ковальская, Л. Г. Компьютерно-медийная коммуникация в современном мире: лингвистический аспект // *Язык. Этнос. Сознание*. Майкоп, 2003, 65 -77.
19. **Кожина 1968:** Кожина, М. Н. *К основаниям функциональной стилистики*. ПГУ А. М. Горького, Пермь, 1968.
20. **Костомаров 2005:** Костомаров, В. Г. *Наши язык в действии. Очерки современной русской стилистики*. М.: Гардарики, 2005.
21. **Коцев 2016:** Коцев, Р. *Съвременният български език като функционираща система в интернет комуникацията*, дисертационен труд, ВТУ, Велико Търново, 2016.
22. **Кристъл 2001:** Crystal, D. *Language and the Internet*. Cambridge: CUP, 2001.
23. **Михайлова 1999:** Михайлова, Н. Интернет - минимизация на езика. // *Български език и литература*, 1999, № 6. Също: *Електронно списание LiterNet*, 10.08.2000, № 8 (9) <<https://litenet.bg/publish/nimihailova/inet.htm>>
24. **Попович 2007:** Popović, M. *Standardni jezik i stilovi*. Beograd, Akademska štampa, 2007.
25. **Радич 2013:** Радич, С. Страна препозитивна компонента *e-* у савременом српском језику. *Савремена проучавања језика и кичевности, Зборник радова са IV научног скупа младих филолога Србије 17. марта 2012.*, ФИЛУМ, година IV, књ. 1, Крагујевац 2013, 139 – 145.
26. **Рязанцева 2009:** Рязанцева, Т. И. *Гипертекст и електронна комуникација*. М., 2009.
27. **Трофимова 2001:** Трофимова Г. Н. *Кто такой сетевой онлайн?* - 2001. - URL: http://www.gramota.ru/biblio/magazines/gramota/net/28_34
28. **Трофимова 2004:** Трофимова, Г. Н. *Языковой вкус Интернет-эпохи в России: Функционирование русского языка в Интернете: концептуально-сущностные доминанты*. Монография. - М.: РУДН, 2004.